

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

ПРОКОПЧУК ВІТА ЮРІЇВНА

УДК 377.36:159.923.2:616–051] (043.3)

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ У ПРОЦЕСІ
НАВЧАННЯ В МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ**

13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Рівне – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному університеті водного господарства та природокористування, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філософських наук, професор
ЗАЛУЖНА Алла Євгеніївна,
Національний університет водного господарства
та природокористування, професор кафедри
філософії.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
БІДА Олена Анатоліївна
Закарпатський угорський інститут імені
Ференца Ракоці II, завідувач кафедри
педагогіки і психології;

кандидат педагогічних наук, доцент
ГУМЕНЮК Ольга Михайлівна
Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького, доцент кафедри
стоматології дитячого віку.

Захист відбудеться 17 вересня 2019 року об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 47.104.08 у Національному університеті водного господарства та природокористування за адресою: зала засідань, навчальний корпус № 1, вул. Соборна, 11, м. Рівне, 33000.

З дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті <http://www.nuwm.edu.ua> та науковій бібліотеці Національного університету водного господарства та природокористування за адресою: навчальний корпус № 2, вул. Олекси Новака, 75, м. Рівне, 33028.

Автореферат розіслано 17 серпня 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. С. Якубовська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Підготовка нового покоління висококваліфікованих фахівців медичної галузі в Україні стає першочерговим завданням вищих медичних професійних закладів освіти. Особливої актуальності воно набуває у зв'язку із проголошеною урядом реформою національної системи охорони здоров'я. Системні зміни у вітчизняній медицині, упровадження в освітній процес сучасних міжнародних медичних та освітніх стандартів, євроінтеграційні процеси розвитку медичної освіти висувають якісно нові вимоги до підготовки майбутніх медиків, актуалізуючи особистісний потенціал здобувача вищої освіти, потребу його творчої самореалізації та використання власних потенційних ресурсів для професійного самоствердження.

У цьому контексті вагомим значення набуває проблема вивчення феномена професійно-особистісної ідентичності як визначального чинника досягнення самототожності і цілісності внутрішнього Я, формування відчуття адекватності і стабільного володіння особистістю власним Я у відповідній ситуації й забезпечення ціннісно-смысловими ресурсами адекватних способів реагування на стресові (кризові) стани. Усе вище сказане підтверджує тісний зв'язок ідеї формування ідентичності з чинниками професійного та особистісного становлення молоді, морально-етичного та культурного розвитку, стабілізацією їх психологічного та фізичного здоров'я.

Аналітичний огляд розмаїття підходів щодо осмислення проблеми професійно-особистісної ідентичності та її структурних складових актуалізує роль рівня освіти та підвищення вимог до професійної підготовки студентів, а також зосередження уваги на їх особистісному зростанні. Відповідно очевидно стає потреба використання більш інтенсивних стратегій захисту від наявних криз особистості; освоєння способів самопізнання, самореалізації та достотних вимірів особистісного вдосконалення. Саме професійно-особистісна ідентичність передбачає формування цілісної особистості, яка усвідомлює себе у всій повноті та гармонії, поєднуючи фізичну досконалість, розумові здібності та вищі ціннісно-моральні орієнтири.

Теоретико-методологічну базу дослідження феномена ідентичності складають праці відомих дослідників, серед яких: Б. Андерсон (B. Anderson), М. Брюєр (M. Breuer), Е. Вілсон (E. Wilson), Ю. Габермас (Y. Habermas), І. Гофман (I. Hoffman), Е. Еріксон (E. Erickson), Дж. Марсія (J. Marcia), Дж. Мід (J. Mead), П. Рікер (P. Ricker), Е. Сміт (E. Smith), Г. Теджфел (G. Tejfel), Ч. Тейлор (Ch. Taylor), Дж. Тернер (J. Turner), З. Фрейд (Z. Freud), Е. Фромм (E. Fromm), К. Юнг (K. Young), С. Хантінгтон (S. Huntington) та ін. Значні зусилля осягнути механізми та підстави професійної та особистісної ідентифікації докладають Н. Антонова, В. Андрущенко, Л. Борисюк, П. Гнатенко, О. Гнатюк, Є. Головаха, Л. Губерський, В. Євтух, О. Злобіна, А. Зубенко, М. Козловець, Н. Костенко, І. Лукашук, В. Малахов, І. Мельничук, С. Makeєв, Н. Павленко, О. Романишина, М. Степико, С. Тихолаз, М. Тимофієва, Н. Тверезовська, М. Шульга та ін.

Стан сучасної медичної освіти та проблеми професійної підготовки висококваліфікованих фахівців, зокрема окремих аспектів навчання у медичних освітніх закладах, ставали предметом наукових розвідок вітчизняних дослідників (М. Асламова, О. Біда, Л. Войтенко, І. Гуменна, О. Гуменюк, Ю. Колісник-Гуменюк, І. Махновська, М. Мруга, І. Сірак, К. Соцький, О. Солодовник, М. Тимофієва та ін.) та зарубіжних (Р. Блейк (R. Blake), Е. Бріджес (E. Bridges), Д. Вернон (D. Vernon), П. Галлінгер (P. Hallinger), Д. Жак (D. Jaques), М. Жамуль (M. Jamouille), К. Морріс (C. Morris), В. Моттрем (V. Mottram), Д. Ньюбл (D. Newble), Р. Кеннон (R. Cannon), В. Костільйола (V. Costigliola), Дж. Керр (J. Kerr), А. Керрер (A. Karrer), Г. Вальтрауд (G. Waltraud), М. Цінеб (M. Zineb), Б. Спорн (B. Sporn), А. Шведлер (A. Schwedler), Е. Ган (E. Hahn), Л. Шмідт (L. Schmidt), Ю. Строев, В. Утехін, І. Черемушнікова, Л. Чурілов та ін.).

У цьому контексті варто зазначити, що у вітчизняних психологічно-педагогічних розвідках відсутні дослідження особливостей становлення професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи в освітній діяльності. Адже низка наукових праць акумулюються навколо проблем формування професійної ідентичності: О. Романишина, М. Павлюк, О. Кочкурова (професійна ідентичність майбутніх вчителів), І. Мельничук (професійна ідентичність майбутніх соціальних працівників), Ю. Котенєва (професійна ідентичність студентів педагогічних коледжів), Я. Андрушко (психологічні особливості становлення професійної ідентичності), Н. Балицька (самоідентичність майбутніх педагогів), А. Борисюк (професійна ідентичність медичного психолога), О. Васильченко (національна ідентичність української молоді), І. Кузьміна (професійна ідентичність майбутніх фахівців), О. Коропецька (професійна освіта в контексті реформи освіти в Україні) тощо.

Однак саме людиноцентрична освітня концепція зумовлює перенесення в освіті центру діяльності на людину і прокреслює важливі завдання щодо становлення професійно-особистісної ідентичності студента як основного суб'єкта навчально-освітньої діяльності. На відміну від професійної ідентичності, що забезпечує набуття власної тотожності із професійною спільнотою та цілісність процесу формування основ професіоналізму майбутніх медичних працівників, специфіка професійно-особистісної ідентичності продиктована необхідністю динамічного узгодження особистісного та професійного потенціалу майбутніх фахівців сестринської справи.

Студентський період життя постає одним із найвагоміших у становленні професійно-особистісної ідентичності, що являє собою важливий процес адаптації особистості до швидкозмінних соціальних умов. Натомість зростання загальних тенденцій негативної самореалізації, яке супроводжується напругою або відмовою від позитивного самовизначення особистісного вибору молоді в умовах життєвих труднощів та в ситуаціях трансформаційних зрушень звичної системи цінностей і мотивів під час навчання в медичному коледжі, що зумовлює нагальну потребу формування її професійно-особистісної ідентичності, так і залишається поза увагою сучасних українських науковців.

А відтак, аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду теорії та практики проблем професійно-особистісної ідентичності та особливостей її становлення з урахуванням специфіки професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі, дозволило виявити низку суперечностей між:

- потребами досягнення самоідентичності, самопізнання, усвідомлення особистісної цілісності та ситуацією глобалізаційних процесів масовізації, уніфікації, деструкції традиційних духовно-моральнісних смислів, що зумовлюють кризовий стан особистості та зростання екзистенційної дезорієнтації у сучасному соціокультурному просторі;

- запитами соціуму на професійно компетентного і моральнісно орієнтованого медичного працівника, який усвідомлює власну самототожність, і традиційною практикою фахової підготовки з обмеженими можливостями для інноваційного навчання й відсутністю методологічних розробок для забезпечення такого процесу;

- значимістю сформованої професійно-особистісної ідентичності майбутніх медичних фахівців сестринської справи та недостатністю реалізованих форм вивчення психологічних засобів впливу на її формування у процесі навчання у медичному коледжі;

Актуальність проблеми формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи, її соціальна значимість, виявлені суперечності та недостатність теоретичних і практичних розробок, що уможливають їх застосування в медичних навчальних закладах I-II рівнів акредитації, зумовили вибір теми дисертаційного дослідження – **«Формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі»**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проведено відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри суспільних дисциплін Національного університету водного господарства та природокористування «Аксіологічний аспект наукових досліджень в моделях суспільних відносин» (РК № 01014U001365).

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Національного університету водного господарства та природокористування (протокол № 6 від 04.06.2015 р.).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців сестринської справи у медичних коледжах.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі.

Мета дослідження – науково обґрунтувати та експериментально перевірити дієвість організаційно-педагогічних умов формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення таких **завдань:**

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми у контексті психологічних і педагогічних інтерпретацій феноменів ідентифікації, ідентичності та особистісної ідентичності й окреслити специфіку формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичних коледжах.

2. Визначити компоненти, конкретизувати критерії, показники та охарактеризувати рівні сформованості професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі.

3. Виявити й теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови та розробити структурно-функціональну модель формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі.

4. Здійснити експериментальну перевірку результативності організаційно-педагогічних умов та дієвості структурно-функціональної моделі формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі вивчення дисциплін «Основи медсестринства», «Основи психології та міжособове спілкування», «Медсестринська етика та деонтологія».

Методи дослідження. Для забезпечення аналізу запропонованої тематики дисертаційної роботи, вирішення поставлених завдань і досягнення мети використано комплекс методів теоретичного, емпіричного та експериментального дослідження:

- теоретичні (аналіз і синтез, порівняння та узагальнення, систематизація, моделювання), які зумовили теоретико-методологічне вивчення та здійснення аналітичного огляду психологічних і педагогічних джерел й експлікацію нормативних документів, навчальних планів та програм з метою з'ясування ступеня розробки окресленої проблематики і перспектив її розвитку, визначення сутності основних понять «ідентичність», «особистісна ідентичність», «професійна ідентичність», «професійно-особистісна ідентичність майбутніх фахівців сестринської справи», виявлення організаційно-педагогічних умов і розробки структурно-функціональної моделі формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі;

- емпіричні (анкетування, бесіди, опитування, тестування, самоспостереження, самооцінка, педагогічне спостереження за навчально-виховним процесом, педагогічний експеримент: констатувальний і формувальний етапи) з метою визначення рівня сформованості професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі та перевірки ефективності впровадження у навчальний процес організаційно-педагогічних умов;

- математичної статистики для кількісного та якісного аналізу результатів дослідження й підтвердження достовірності емпіричних даних (обчислення

середніх, стандартних відхилень, визначення критерію Пірсона), їх математичної і графічної обробки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше:

– *теоретично та практично обґрунтовано* організаційно-педагогічні умови формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи (мотивування розвитку пізнавального інтересу студентів до майбутньої професії шляхом кваліфікованого відбору професійної лексики у сфері медицини; медико-психологічний супровід навчання у процесі опанування основ професійно-етичної та етико-деонтологічної культури студентів; використання новітніх особистісно орієнтованих технологій медико-психологічної взаємодії в освітньому процесі, скерованих на формування життєвої стратегії побудови цілісної особистості та запобігання кризових станів ідентичності в нестабільних суспільних умовах; організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії та використання інноваційного потенціалу інтерактивного навчання у процесі моделювання предметного та соціального контексту майбутньої професійної діяльності) та розроблено структурно-функціональну модель формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі, яка акумулює цільовий, теоретико-методологічний, стабілізаційно-процесуальний та результативний блоки як цілісну систему взаємопов'язаності мети, завдань, методологічних підходів, принципів, організаційно-педагогічних умов, компонентів, критеріїв, показників, рівнів сформованості професійно-особистісної ідентичності;

– *удосконалено* компоненти професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі (професійно-термінологічний, ціннісно-орієнтаційний, емоційно-почуттєвий, комунікативно-діяльнісний);

– *визначено* критерії, показники та рівні сформованості професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі;

– *удосконалено і уточнено наукове поняття* «особистісна ідентичність», яке трактується як внутрішня самототожність та цілісність унікального Я, здатного вибудовувати та видозмінювати стратегію власного життя та вітальні контакти зі світом, залежно від ціннісно-сміслових орієнтацій індивіда;

– *введено в науковий обіг* поняття «професійно-особистісна ідентичність майбутніх фахівців сестринської справи», що являє собою інтегральне переживання внутрішньої цілісності та самототожності власного унікального Я, яке забезпечує динамічну узгодженість особистісного та професійного самовизначення у процесі фахової підготовки;

– *подальшого розвитку* набули зміст, форми і методи інтерактивного навчання медико-психологічних дисциплін з метою реалізації особистісно орієнтованого підходу в освітньому процесі медичного коледжу щодо формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці та впровадженні навчально-методичних комплексів із дисциплін медичного та психологічного спрямування («Основи медсестринства», «Основи психології та міжособове спілкування», «Медсестринська етика та деонтологія»; підготовці навчального посібника-практикуму «Проблема особистості у загальній та медичній психології» та навчального посібника «Збірник ситуаційних задач з основ медсестринства», розробці методичних вказівок до виконання практичних занять з дисципліни «Основи медсестринства», що містять теоретичний матеріал, ситуаційні задачі, тестові завдання, вправи для комплексної підготовки студентів до формування професійно-особистісної ідентичності у процесі навчання в медичному коледжі.

Зміст і результати дисертаційного дослідження можуть бути використані науково-педагогічними працівниками під час викладання медико-психологічних дисциплін майбутнім молодшим медичним спеціалістам і студентам медичних коледжів для підвищення їх професійної підготовки.

Результати дослідження **впроваджено** в навчально-виховний процес Ківерцівського медичного коледжу (довідка про впровадження № 01-06/243 від 08.11.2018 р.), Рокитнівського медичного училища (довідка про впровадження № 1720 від 03.12.2018 р.), Кам'янець-Подільського медичного училища (довідка про впровадження № 12 від 10.01.2019 р.), Херсонського базового медичного коледжу (довідка про впровадження № 01-07/39 від 19.02.2019 р.), КВНЗ «Житомирський медичний інститут» (довідка про впровадження № 132 від 19.02.2019 р.), КЗВО «Рівненська медична академія» (довідка про впровадження № 158 від 15.03.2019 р.).

Особистий внесок здобувача в спільних публікаціях: [5] – здійснено структурно-функціональний аналіз формування особистісної ідентичності в студентів медичних коледжів; [20] – експліковано професійно-етичну та етико-деонтологічну культуру як умову актуалізації ціннісно-орієнтаційного компонента особистісної ідентичності студентів медичних коледжів; [21] – обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування особистісної ідентичності студентів медичних коледжів.

Ідеї, які належать співавтору публікації, у дисертаційній роботі не використовували.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та результати дослідження висвітлено в доповідях на науково-практичних конференціях різного рівня: міжнародних – «Теоретичні та прикладні аспекти розвитку науки» (Київ, 2017 р.); «Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування» (Львів, 2017 р.); «Актуальні питання сучасних педагогічних та психологічних наук» (Одеса, 2018 р.); «Теорія і практика освіти в сучасному світі» (Дніпро, 2018 р.); «Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної педагогіки та психології» (Львів, 2018 р.); «Наука, Исследования, Развитие. Педагогика» (Баку, 2018 р.); «Key Issues of Education and Sciences: Development Prospects for Ukraine and Poland» (Stalowa Wola, 2018 r.); «Сучасна система освіти і виховання: досвід минулого – погляд в майбутнє» (Київ, 2018 р.); «Актуальні питання науки та технологій» (Чернівці,

2018 р.); «Naukowy i innowacyjny potencjał prezentacji» (Opole, 2018 r.); «Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього» (Одеса, 2019 р.); «Інноваційні технології розвитку машинобудування та ефективного функціонування транспортних систем» (Рівне, 2019 р.); всеукраїнських – «Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії» (Рівне, 2017 р.); «Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології» (Запоріжжя, 2018 р.); «Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії» (Рівне, 2018 р.); «Наукові досягнення, відкриття та шляхи розвитку педагогічної науки» (Запоріжжя, 2019 р.).

Основні результати дослідження обговорювали і вони отримали позитивні відгуки на науково-методичних конференціях викладачів медичних навчальних закладів Рівненського регіону, на засіданнях методичної комісії професійно-орієнтованих дисциплін терапевтичного профілю № 2 Рівненського медичного коледжу КЗВО «Рівненська медична академія» (2015–2019 рр.), засіданнях кафедри суспільних дисциплін Національного університету водного господарства та природокористування.

Публікації. Результати дослідження висвітлено у 29 наукових публікаціях автора (26 – одноосібні), з яких 9 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема, 3 публікації в зарубіжному науковому виданні; 6 публікацій у вітчизняних наукових фахових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 16 – апробаційного характеру, 4 публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів (9 підрозділів), висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (331 найменування, зокрема 19 – іноземними мовами), додатків (29 на 76 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 318 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 199 сторінках. Роботу ілюстровано 12 таблицями та 8 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми та вказано на її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи наукового пошуку; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано відомості про впровадження, апробацію та опублікування результатів дослідження; вказано відомості про структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретичні засади формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі» – проаналізовано резонансне поле феномену ідентичності у психолого-педагогічній традиції, що концептуалізується у психосоціальной парадигмі (З. Фрейд, Е. Еріксон, Дж. Марсія, А. Ваттерман), гуманістичному психоаналізі Е. Фромма, парадигмі символічного інтеракціонізму (Г. Мід, Ч. Кулі, І. Гофман, Ю. Хабермас), когнітивно орієнтованій психології (Х. Теджфел, Дж. Тернер, Г. Брейквел), феноменології

(М. Хайдегер), американській екзистенційній психології (Р. Мей, І. Ялом, Дж. Б'юдженталь, С. Мадді), у контексті постмодерну (Е. Гідденс, П. Бурдьє) тощо. Означені підходи свідчать про розмаїття варіантів осмислення феномену ідентичності, який набуває статусу системотворного поняття у теорії особистості (особистісна ідентичність) та проблемному полі соціальної детермінації (соціальна ідентичність). Соціальна та особистісна ідентичність постають в цілісній єдності та взаємодії таким чином, що ідентифікуючись з професією, людина формує визначені одиниці особистісної ідентичності, які згодом включаються в структуру професійної ідентичності.

Професійно-особистісну ідентичність майбутніх фахівців сестринської справи розуміємо як *інтегральне переживання внутрішньої цілісності та самототожності власного унікального Я, що забезпечує динамічну узгодженість особистісного та професійного самовизначення у процесі фахової підготовки.*

Установлено, що професійне самовизначення особистості актуалізується через поняття становлення, розвиток, ідентифікація та ідентичність і різних її варіантах: особистісна, професійна, соціальна та професійно-особистісна. Основним механізмом соціалізації індивіда є ідентифікація, яка проявляє себе шляхом емоційно стабільного ототожнення індивіда з групою, професійним співтовариством та усвідомленням своєї ролі у суспільстві, що сприяє свободі індивідуального розвитку, збагаченню та розмаїттю смислів діяльності, самоздійсненню та самоактуалізації.

Кристалізація вмінь, особистісних якостей, що входять у структуру професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі відбувається з допомогою навчальних дисциплін «Основи медсестринства», «Основи психології та міжособове спілкування», «Медсестринська етика та деонтологія».

У другому розділі – «Обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі» – відстежено структурно-функціональну організацію професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі, яку складають наступні компоненти: *професійно-термінологічний, ціннісно-орієнтаційний, емоційно-почуттєвий та комунікативно-діяльнісний.*

Відповідно до цих компонентів критеріями сформованості професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі у дисертації визначено: *когнітивний, гуманістичний, емпатійний та соціально-перцептивний.* Ступінь сформованості професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі визначається шляхом компонентно-критеріального аналізу та визначення відповідних показників та рівнів (*високий, середній, низький і дуже низький*), які покладено в основу проведення констатувального та формувального експериментів дослідження.

Шляхом аналізу психологічної, педагогічної та медичної літератури, а також участі у конференціях, круглих столах, методичних та наукових семінарах виокремлено наступні організаційно-педагогічні умови формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі:

1. Мотивування розвитку пізнавального інтересу до майбутньої професії шляхом кваліфікованого відбору професійної лексики у сфері медицини. Реалізація цієї умови передбачає сформованість професійно-термінологічного компонента. Доведено, що забезпечення пізнавальної мотивації до оволодіння медичною термінологією значною мірою досягається шляхом актуалізації проблемно-пошукового змісту навчання шляхом розв'язання професійно орієнтованих завдань, що вимагають знання професійної лексики і сприяють активізації фахового словника майбутнього медичного працівника.

2. Медико-психологічний супровід навчання у процесі опанування основ професійно-етичної та етико-деонтологічної культури студентів є умовою актуалізації ціннісно-орієнтаційного компонента професійно-особистісної ідентичності фахівців сестринської справи у процесі опанування основ професійно-етичної та етико-деонтологічної культури. Основний акцент поставлено на провідній ролі морально етичних засад у формуванні професійно та культурно орієнтованої особистості майбутньої медичної сестри, здатної до саморозвитку в умовах різних соціальних та природних деформацій.

3. Апробація новітніх особистісно орієнтованих технологій медико-психологічної взаємодії в освітньому процесі, скерованих на формування життєвої стратегії побудови цілісної особистості та запобігання кризових станів ідентичності в нестабільних суспільних умовах. Реалізація цієї умови, що співвіднесена з емоційно-почуттєвим компонентом професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи, не допускає професійно-особистісної деформації майбутніх медичних працівників, емоційного виснаження, деперсоналізації та редукції професійних здобутків. Вона сприяє виробленню науково аргументованих загальнотеоретичних й експериментальних підходів до вивчення психологічних факторів подолання стресу та ефективної соціально-психологічної адаптації.

4. Організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії та використання інноваційного потенціалу інтерактивного навчання у процесі моделювання предметного та соціального контексту майбутньої професійної діяльності актуалізує комунікативно-діяльнісний компонент професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи.

Інтерактивне навчання змінює взаємодію педагога і учня, максимально наближаючи процес оволодіння знаннями до реалій майбутньої професійної діяльності або її фрагментів шляхом імітації тактики поведінки майбутнього фахівця медичної галузі у проблемних ситуаціях, які моделюють реалії професійної діяльності. Інноваційні технології навчання найбільш присутньо відтворюють динамічні зміни у сучасному світі, апелюючи до навчальної та освітньої діяльності, яка ґрунтується на розвиткові творчих здібностей та високих соціально-адаптаційних можливостях особистості.

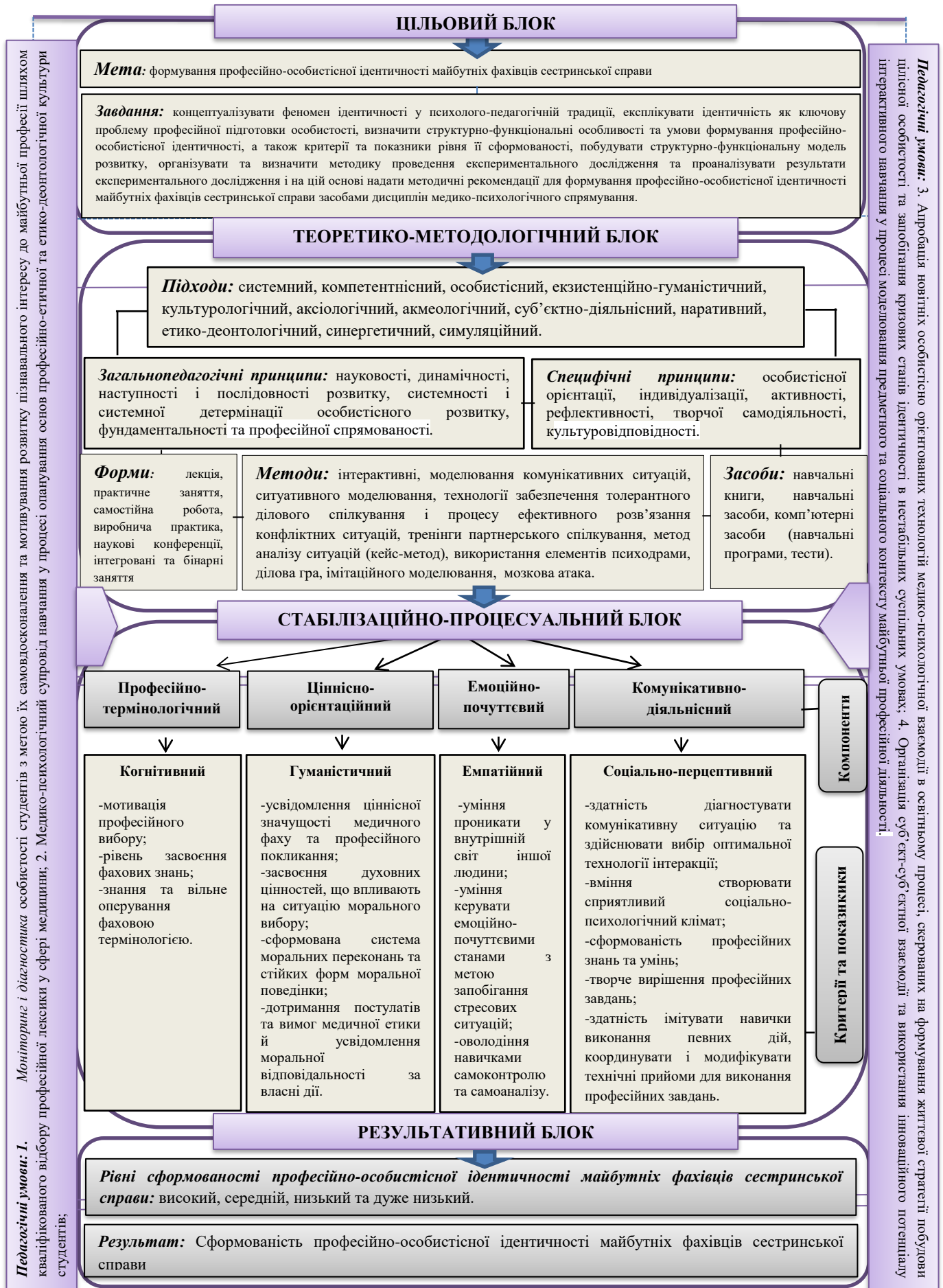

Рис. 1 Структурно-функціональна модель формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі

Під структурно-функціональною моделлю (рис. 1) формування професійно-особистісної ідентичності фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі ми розуміємо системний комплекс складових, що реалізує становлення особистості студентів відповідно до фахових вимог з метою забезпечення в майбутньому належного виконання ними професійних функцій і завдань. Складовими спроектованої структурно-функціональної моделі визначено такі структурні блоки: цільовий, теоретико-методологічний, стабілізаційно-процесуальний та результативний.

Вважаємо, що реалізації означеної мети сприяють співвіднесені з нею методологічні підходи (системний, компетентнісний, особистісний, екзистенційно-гуманістичний, культурологічний, аксіологічний, акмеологічний, суб'єктно-діяльнісний та синергетичний), а також відповідні педагогічні принципи (науковості, динамічності, наступності і послідовності розвитку, системності і системної детермінації особистісного розвитку, фундаментальності та професійної спрямованості). До специфічних принципів формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх медичних сестер нами віднесено: принцип особистісної орієнтації, принцип індивідуалізації, принцип рефлексивності, принцип творчої самодіяльності, принцип культуровідповідності та принцип активності.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка організаційно-педагогічних умов формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі» – під час вивчення дисциплін «Основи медсестринства», «Основи психології та міжособове спілкування», «Медсестринська етика та деонтологія» перевірено ефективність впровадження організаційно-педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх медичних сестер.

У зв'язку з цим розроблено та апробовано експериментально-дослідну роботу в контексті констатувального, формувального та узагальнюючого етапів педагогічного експерименту, який тривав з 2015 по 2019 р.р. й передбачав залучення студентів навчальних закладів на базі Ківерцівського медичного коледжу, Рокитнівського медичного училища, Кам'янець-Подільського медичного училища, Херсонського базового медичного коледжу, КВНЗ «Житомирський медичний інститут», КЗВО «Рівненська медична академія».

На першому, констатувальному етапі (2015–2016 н.р.), проводилася діагностика сформованості професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи першого та початку другого року навчання; другий етап, формувальний (2016–2017 н.р.), передбачав реалізацію комплексу організаційно-педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі; третій, узагальнюючий етап (2017–2019 р.р.), призначався для аналізу, систематизації та узагальнення отриманих результатів формувального експерименту.

Використання на констатувальному етапі експерименту комплексу завдань для контролю початкового рівня знань, що передбачав теоретичні запитання,

ситуаційні та тестові завдання, результати анкетування, низки запропонованих методик діагностування рівня сформованості професійно-особистісної ідентичності та перевірки зрізу знань з дисциплін «Основи медсестринства», «Основи психології та міжособове спілкування», «Медсестринська етика та деонтологія», опитування студентів щодо осмислення феномена професійно-особистісної ідентичності і його ролі у становленні особистісної цілісності з можливостями постійного розвитку, самовизначення засвідчив недостатній рівень сформованості професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи та наявність низки суперечностей в навчальному процесі медичного коледжу.

Проведення формувального етапу експерименту передбачало впровадження в навчальний процес у медичних коледжах організаційно-педагогічних умов у процесі фахової підготовки в контексті розробленої структурно-функціональної моделі, здійснення вихідних діагностичних зрізів у контрольних та експериментальних групах. Значною мірою поглиблено зміст медико-психологічних дисциплін у проблемному полі значимості формування професійно-особистісної ідентичності для стабілізації емоційного стану, особистісного потенціалу, становлення особистісного цілісного Я, забезпечення новими ресурсами адекватних способів реагування на стресові ситуації й протидії кризовим проявам, усвідомлення своєї унікальності, смисловиттєвості, оптимізму. Розроблено і апробовано у навчальному процесі посібник-практикум «Проблема особистості у загальній та медичній психології», навчальний посібник «Збірник ситуаційних задач з основ медсестринства», методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Основи медсестринства».

Узагальнені показники загальних рівнів подано в зведено-порівняльній табл. 1.

Таблиця 1

Показники загальних рівнів сформованості професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи на етапах вхідного та підсумкового контролю

Групи	Етап контролю	Рівні сформованості професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи							
		Високий		Середній		Низький		Дуже низький	
		К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
КГ (119)	ВК	9	7,56	52	43,70	51	42,86	7	5,88
	ПК	11	9,24	56	47,06	49	41,18	3	2,52
ЕГ (120)	ВК	8	6,67	53	44,16	51	42,50	8	6,67
	ПК	29	24,17	50	41,46	41	34,37	0	0

Примітка: КГ – контрольні групи; ЕГ – експериментальні групи; ВК – вхідний контроль; ПК – підсумковий контроль; К-ть – кількість студентів.

На основі аналізу табл. 1. встановлено, що впровадження новітніх інноваційних технологій медико-психологічної взаємодії у навчально-виховному процесі, інтерактивних методів, методів мозкової атаки, моделювання комунікативних ситуацій, ситуативного моделювання, технології забезпечення толерантного ділового спілкування і процесу ефективного розв'язання конфліктних ситуацій, тренінгу партнерського спілкування, методу аналізу ситуацій або так званого кейс-методу, використання елементів психодрами, ділової гри, імітаційного моделювання у процесі реалізації організаційно-педагогічних умов та ефективності впровадження структурно-функціональної моделі стало детермінантою позитивної динаміки в експериментальних групах, зокрема: значною мірою зменшився відсоток студентів з дуже низьким та низьким рівнями формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи (від 6,67 % до 0 – дуже низький; від 42,50 % до 34,37 % – низький), водночас збільшився майже в четверо відсоток студентів з високим рівнем (від 6,67 % до 24,17 %), що призвело до деякого зменшення відсотків студентів з середнім рівнем (від 44,16 % до 41,46 %).

За допомогою методів математичної статистики (визначення критерію Пірсона χ^2) доведено вірогідність і достовірність отриманих результатів.

Таким чином, результати проведеного педагогічного експерименту підтвердили гіпотезу, що формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі набуде ефективності в ситуації комплексного впровадження організаційно-педагогічних умов та структурно-функціональної моделі, застосування традиційних та інноваційних підходів та авторських методик навчання у процесі підготовки майбутніх фахівців сестринської справи.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретико-методологічний аналіз формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі та визначено нові підходи до означеної проблеми шляхом упровадження організаційно-педагогічних умов і структурно-функціональної моделі, що дозволило сформулювати такі висновки:

1. Експлікований вітчизняний і зарубіжний досвід теорії і практики формування професійно-особистісної ідентичності з урахуванням специфіки професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі дозволяє ствердити думку про те, що ідентичність є складним інтегративним, поліфункціональним і багатовимірним утворенням, яке у контексті філософських, психологічних і педагогічних пошуків постає у різних варіантах (особистісна, професійна, соціальна, професійно-особистісна). Базуючись на результатах наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, охарактеризовано основні визначення та терміни дослідження, розглянуто поняття «професійно-особистісна ідентичність майбутніх фахівців сестринської справи», що у нашому розумінні

являє собою інтегральне переживання внутрішньої цілісності та самототожності власного унікального Я, що забезпечує динамічну узгодженість особистісного та професійного самовизначення у процесі фахової підготовки.

Установлено, що саме у процесі навчання у медичному коледжі у студентів виникає прагнення до набуття фахового досвіду і закріплення його на особистісному рівні, досягнення успіху в майбутній професії, бажання вдосконалювати та розвивати власний потенціал, а відтак, зростає роль навчальних дисциплін ««Основи медсестринства», «Основи психології та міжособове спілкування», «Медсестринська етика та деонтологія», з допомогою яких відбувається кристалізація вмінь та навичок, що входять у структуру професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи.

2. У дисертації обґрунтовано компоненти формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі фахової підготовки: професійно-термінологічний, ціннісно-орієнтаційний, емоційно-почуттєвий, комунікативно-діяльнісний. Комплексний аналіз окреслених компонентів дозволив експлікувати значення когнітивного, гуманістичного, емпатійного та соціально-перцептивного критеріїв та охарактеризувати показники та рівні сформованості професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи. Доведено, що сформованість професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі фахової підготовки може виявлятися на високому, середньому, низькому і дуже низькому рівнях.

Аналіз психолого-педагогічних джерел дав змогу виділити та теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі та розробити методику їхньої реалізації. Зокрема визначено, що *організаційно-педагогічні умови* формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі становлять взаємозв'язок умов викладання, навчання та управління з компонентами професійно-особистісної ідентичності, що відтворюють складний шлях засвоєння набутого досвіду, самоусвідомлення і самопошуку шляхом інтеріоризації знань, умінь та навичок студентів. Доведено, що процес формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи успішно реалізується за таких організаційно-педагогічних умов: мотивування розвитку пізнавального інтересу до майбутньої професії шляхом кваліфікованого відбору професійної лексики у сфері медицини; медико-психологічний супровід навчання у процесі опанування основ професійно-етичної та етико-деонтологічної культури студентів; апробація новітніх особистісно орієнтованих технологій медико-психологічної взаємодії в освітньому процесі, скерованих на формування життєвої стратегії побудови цілісної особистості та запобігання кризових станів ідентичності в нестабільних суспільних умовах; організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії та використання інноваційного потенціалу інтерактивного навчання у

процесі моделювання предметного та соціального контексту майбутньої професійної діяльності.

Розроблено *структурно-функціональну модель* формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи під час навчання в медичному коледжі, під якою розуміємо системний комплекс складових, що реалізує розвиток особистості студентів відповідно до фахових вимог з метою забезпечення в майбутньому належного виконання ними професійних функцій і завдань. Визначено, що складовими спроектованої моделі є такі структурні блоки: цільовий, теоретико-методологічний, стабілізаційно-процесуальний та результативний.

4. Здійснено експериментальну перевірку результативності організаційно-педагогічних умов та ефективності структурно-функціональної моделі формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі вивчення дисциплін «Основи медсестринства», «Основи психології та міжособове спілкування», «Медсестринська етика та деонтологія». Відстежено розвиток досліджуваної якості студентів за такими етапами: мотиваційним, поведінковим, емотивним та комунікативно-діяльнісним. На кожному з етапів дослідження використовували новітні особистісно орієнтовані технології медико-психологічної взаємодії у навчально-виховному процесі, інтерактивні методи, методи мозкової атаки, моделювання комунікативних ситуацій, ситуативне моделювання, технології забезпечення толерантного ділового спілкування і процесу ефективного вирішення конфліктних ситуацій, тренінг партнерського спілкування, метод аналізу ситуацій, а також використовувалися елементи психодрами, ділової гри, імітаційного моделювання, розв'язання ситуаційних задач тощо.

Розроблено та апробовано експериментально-дослідну роботу в контексті констатувального, формувального та узагальнюючого етапів педагогічного експерименту, який тривав з 2015 до 2019 р.р.

Впровадження експериментальних методик особистісно-стабілізуючих, етико-деонтологічних, ціннісно-сміслових і професійно зорієнтованих підходів фахових дисциплін у процесі реалізації організаційно-педагогічних умов та ефективності впровадження структурно-функціональної моделі стало детермінантою результатів в експериментальних групах, зокрема: значною мірою зменшився відсоток студентів з дуже низьким та низьким рівнями формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи (від 6,67 % до 0 – дуже низький; від 42,50 % до 34,37 % – низький), водночас збільшився майже в четверо відсоток студентів з високим рівнем (від 6,67 % до 24,17 %), що призвело до деякого зменшення відсотків студентів з середнім рівнем (від 44,16 % до 41,46 %). Вірогідність отриманих результатів підтверджено методами математичної статистики.

Таким чином, результати проведеного педагогічного експерименту підтвердили гіпотезу, що формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі набуває ефективності в ситуації комплексного впровадження

організаційно-педагогічних умов та моделі, застосування традиційних та інноваційних підходів та авторських методик навчання.

Проведене дослідження дає можливість на якісно новому рівні вирішувати проблему формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Прокопчук В. Ю. Концептуалізація феномена ідентичності у педагогічно-психологічній та філософській традиції. *Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». Вип. 21. Книга 3. Т. III (77). К.: Гнозис, 2017. С. 518–526.

2. Прокопчук В. Ю. Професійно-особистісні особливості формування професійних якостей майбутніх медиків у процесі фахової підготовки. *Педагогічні науки*: зб. наук. праць Херсонського державного університету. 2017. Вип. LXXX. Т.3. С. 200–204.

3. Прокопчук В. Ю. Структурно-функціональні особливості формування особистісної ідентичності. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. Вип. 3. Одеса. 2018. С. 150–154.

4. Прокопчук В. Ю. Основні засади формування готовності майбутніх медичних сестер до професійної діяльності. *European Humanities Studies: State and Society*. 4 (I). Krakow (Poland). 2018. Issue: 2. С. 145–157.

5. Залужна А. Є., Прокопчук В. Ю. Формування особистісної ідентичності в студентів медичних коледжів: структурно-функціональний аналіз. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Сер.: № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Вип. 64. Київ. 2018. С. 97–101.

6. Прокопчук В. Ю. Модель розвитку особистісної ідентичності студентів медичних коледжів у процесі їх медико-психологічної підготовки. *Нова педагогічна думка*: наук.-метод. журн. Рівне, 2019. №1 (97). С. 70–75.

7. Прокопчук В. Ю. Діагностика стану сформованості професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи. *Modern engineering and innovative technologies. Heutiges Ingenieurwesen und innovative Technologien: International periodic scientific journal* №7. Part 4. March 2019. С. 94–104.

8. Прокопчук В. Ю. Результати експериментальної перевірки рівнів сформованості професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі. *East European Scientific Journal* 5 (V). Warszawa (Poland). 2019. С. 57–65.

9. Прокопчук В. Ю. Формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у контексті педагогічного

експерименту. *Електронне фахове видання*: Народна освіта Вип. №2 (38), Київ. 2019. <https://www.narodnaosvita.kiev.ua>

Опубліковані праці апробаційного характеру

10. Прокопчук В. Ю. Особистісна та соціальна ідентичність: особливість співвідношення. *Теоретичні та прикладні аспекти розвитку науки*: матеріали III-ї міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 6–7 грудня 2017 р.). Київ.: МЦНД, 2017. С. 56–57.

11. Прокопчук В. Ю. Психологічні особливості професійної діяльності викладача в контексті реалізації компетентнісного підходу. *Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії*: матеріали VII всеукр. наук.-практ. конф. (Рівне, 7 грудня 2017 р.). Рівне, 2017. С. 226–229.

12. Прокопчук В. Ю. Експлікація феномена ідентичності у гуманітаристичній традиції. *Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування*: зб. тез наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 22–23 грудня 2017 р.). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2017. С. 107–109.

13. Прокопчук В. Ю. Особистісне становлення студента-медика у проблемному полі професійної діяльності. *Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 2–3 лютого 2018 р.). Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2018. С. 58–59.

14. Прокопчук В. Ю. Особливості професійного становлення майбутніх медиків у процесі фахової підготовки. *Актуальні питання сучасних педагогічних та психологічних наук*: зб. наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 16–17 лютого 2018 р.). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2018. С. 83–85.

15. Прокопчук В. Ю. Елементи формування готовності студентів медичних коледжів до обраного фаху. *Теорія і практика освіти в сучасному світі*: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 30–31 березня 2018 р.). Херсон: Вид.-во «Молодий вчений», 2018. С. 66–69.

16. Прокопчук В. Ю. Формування готовності майбутніх медичних сестер до професійної діяльності. *Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної педагогіки та психології*: зб. тез наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 22–23 червня 2018 р.). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2018. С. 94–96.

17. Прокопчук В. Ю. Структурно-функціональний аналіз формування особистісної ідентичності. *Monografia Pokonferencyjna Science, Research, Development. Pedagogy. #6* (Наука, Исследования, Развитие. Педагогика. #6) Баку /Баку, 29.06.2018–30.06.2018. С. 35–39.

18. Прокопчук В. Ю. Компонентна будова особистісної ідентичності як інтегративного утворення у проблемному полі сучасної психолого-педагогічної науки. *Key Issues of Education and Sciences: Development Prospects for Ukraine and Poland*: international multidisciplinary conference (Stalowa Wola 20–21 juli

2018). Stalowa Wola: Izdewniciba «Baltija Publishing», 2018. Volume 3. С. 145–149.

19. Прокопчук В. Ю. Критерії та показники сформованості особистісної ідентичності студентів медичних коледжів в процесі медико-психологічної підготовки. *Сучасна система освіти і виховання: досвід минулого – погляд в майбутнє*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 5–6 жовтня 2018 р.). К.: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2018. С. 66–69.

20. Залужна А. Є., Прокопчук В. Ю. Професійно-етична та етико-деонтологічна культури як умова актуалізації ціннісно-орієнтаційного компонента особистісної ідентичності студентів медичних коледжів. *Актуальні питання науки та технологій*: матеріали LXII міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 30–31 жовтня 2018 р.). Київ: Науково-видавничий центр «Лабораторія думки», 2018. С. 29–31.

21. Залужна А. Є., Прокопчук В. Ю. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування особистісної ідентичності студентів медичних коледжів. *Naukowy i innowacyjny potencjał prezentacji: kolekcja prac naukowych «ЛОГОΣ» z materiałami Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji* (Opole, 18 listopada 2018 r.). Tom 6., 2018. С. 25–31.

22. Прокопчук В. Ю. Структурно-функціональна схема розвитку особистісної ідентичності студентів медичних коледжів у процесі медико-психологічної підготовки. *Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії*: матеріали VIII Всеукр. наук. практ. конф. (Рівне, 6 грудня 2018 р.). Рівне, 2018. С. 227–235.

23. Прокопчук В. Ю. Експериментальна перевірка рівнів сформованості професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі. *Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього*: зб. наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 17–18 травня 2019 р.). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2019. С. 88–94.

24. Прокопчук В. Ю. Аналіз узагальнених результатів сформованості професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі. *Наукові досягнення, відкриття та шляхи розвитку педагогічної науки*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 24–25 травня 2019 р.). Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2019. С. 75–79.

25. Прокопчук В. Ю. Діагностика рівня сформованості професійно-термінологічного компонента професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи. *Інноваційні технології розвитку машинобудування та ефективного функціонування транспортних систем*: матеріали I міжнар. наук.-техніч. інтернет конф. (Рівне, 21–23 травня 2019 р.). Рівне, 2019. С. 194–195.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

26. Прокопчук В. Ю. Збірник ситуаційних задач з основ медсестринства : навч. посіб. [Електронне видання]. Рівне : НУВГП, 2019. 212 с.

27. Прокопчук В. Ю. Методичні вказівки до практичних занять з навчальної дисципліни «Основи медсестринства» (І частина) для освітньо-кваліфікаційного рівня сестра-медична за спеціальністю 223 «Медсестринство» денної форми навчання. Рівне : КЗВО «Рівненська медична академія», 2019. 120 с.

28. Прокопчук В. Ю. Проблема особистості у загальній та медичній психології. Практикум : навч. посіб. [Електронне видання]. Рівне : НУВГП, 2019. 204 с.

29. Прокопчук В. Ю. Психологічні особливості професійної діяльності викладача вищої школи у контексті сучасних педагогічно-психологічних підходів. *European Humanities Studies: State and Society*. 1 (II). Krakow (Poland). 2017. С. 143–157.

АНОТАЦІЇ

Прокопчук В. Ю. Формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Національний університет водного господарства та природокористування, Рівне, 2019.

Дисертаційне дослідження присвячене проблемі формування професійно-особистісної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи у процесі навчання в медичному коледжі, яка експлікована як інтегральне переживання внутрішньої цілісності та самототожності власного унікального Я, що забезпечує динамічну узгодженість особистісного та професійного самовизначення у процесі фахової підготовки.

У дисертації здійснено теоретико-методологічний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду теорії та практики проблем професійно-особистісної ідентичності, конкретизовано компоненти, критерії, показники та рівні її сформованості, визначено нові підходи до означеної проблеми шляхом упровадження організаційно-педагогічних умов і структурно-функціональної моделі та проведено експериментальну перевірку їх результативності у процесі вивчення дисциплін «Основи медсестринства», «Основи психології та міжособове спілкування», «Медсестринська етика та деонтологія».

Ключові слова: ідентичність, професійно-особистісна ідентичність майбутніх фахівців сестринської справи, організаційно-педагогічні умови, структурно-функціональна модель.

Прокопчук В. Ю. Формирование профессионально-личностной идентичности будущих специалистов сестринского дела в процессе учёбы в медицинском колледже. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Национальный университет водного хозяйства и природопользования, Ровно, 2019.

Диссертационное исследование посвящено проблеме формирования профессионально-личностной идентичности будущих специалистов сестринского дела в процессе учёбы в медицинском колледже, которая эксплицирована как интегральное переживание внутренней целостности и самотождественности собственного уникального Я, что обеспечивает динамическую согласованность личностного и профессионального самоопределения в процессе профессиональной подготовки.

В диссертации осуществлён теоретико-методологический анализ отечественного и зарубежного опыта теории и практики проблем профессионально-личностной идентичности, конкретизированы компоненты, критерии, показатели и уровни её сформированности, определены новые подходы к отмеченной проблеме путем внедрения организационно-педагогических условий и структурно-функциональной модели, а также проведена экспериментальная проверка их результативности в процессе изучения дисциплин «Основы сестринского дела», «Основы психологии и межличностное общение», «Этика и деонтология сестринского дела».

Ключевые слова: идентичность, профессионально-личностная идентичность будущих специалистов сестринского дела, организационно-педагогические условия, структурно-функциональная модель.

Prokopchuk V. Yu. Formation of professional-personal identity of future specialists of nursing in the process of teaching in medical college. On the rights of the manuscript.

Thesis for a Candidate of Pedagogical Sciences Degree in Specialty 13.00.04 "Theory and Methods of Vocational Education". - National University of Water Management and Nature Management, Rivne, 2019.

The dissertation research is devoted to the problem of formation of professional and personal identity of future specialists of nursing in the process of training in medical college, which is interpreted as an integral experience of the inner integrity and identity of one's own unique Self, which ensures the dynamic coherence of personal and professional identity. It is proved that, unlike professional identity, which implies the acquisition of self-identity with the professional community and the integrity of the process of forming the bases of professionalism of future medical professionals, the specificity of professional-personal identity is dictated by the need for dynamic coordination of personal and professional personality.

In the dissertation the theoretical and methodological analysis of domestic and foreign experience of the theory and practice of formation of professional-personal identity is carried out and the complex analysis of professional-terminological, value-orientation, emotional-sensory, communicative-active components and socio-perceptual criteria and to characterize indicators and levels of professional identity development of future specialists nursing. It is substantiated that the formation of professional-personal identity of future specialists in nursing in the process of professional training may be manifested at high, medium, low and very low levels.

New approaches to this problem have been identified through the introduction of organizational and pedagogical conditions, including: monitoring and diagnostics of

students' personalities for the purpose of their self-improvement and motivating the development of cognitive interest in the future profession through the qualified selection of professional vocabulary in the field of medicine; medical-psychological support of training in the process of mastering the bases of students' professional-ethical and ethical-deontological culture; approbation of the newest personally-oriented technologies of medical-psychological interaction in the educational process, aimed at forming a vital strategy of building a whole personality and preventing the crisis of identity in unstable social conditions; organization of subject-subject interaction and utilization of innovative potential of interactive learning in the process of modeling the subject and social context of future professional activity.

The effectiveness of implementation of the structural-functional model is proved and the experimental verification of its effectiveness in the study of disciplines "Fundamentals of Nursing", "Fundamentals of Psychology and Interpersonal Communication", "Nursing Ethics and Deontology", with the help of which crystallization of skills and skills takes place professional-personal identity of future nursing professionals.

The expediency of using the newest personally-oriented technologies of medical-psychological interaction in educational process, interactive methods, methods of brainstorming, modeling of communicative situations, situational modeling, technologies of ensuring tolerant business communication and process of effective conflict resolution, conflict resolution analysis of situations, as well as elements of psychodrama, business game, simulation modeling, solving situational cottages, etc.

The conducted research gives an opportunity to solve the problem of formation of professional-personal identity of future specialists of nursing in the process of education in medical college at a new level.

Key words: identity, professional-personal identity of future specialists in nursing, organizational and pedagogical conditions, structural and functional model.